

**Модернізація управління в контексті вимог
Закону України «Про освіту»**
*Матеріали Всеукраїнської
науково-практичної онлайн-конференції
(20 травня 2020 року)*

Харків – 2020

УДК 37.07(477)
ББК 74.04(4УКР)6

За загальною редакцією директора Інституту підвищення кваліфікації педагогічних працівників і менеджменту освіти ХНПУ імені Г. С. Сковороди, професора Р. Черновол-Ткаченко; заступника директора Інституту підвищення кваліфікації педагогічних працівників і менеджменту освіти ХНПУ імені Г. С. Сковороди, професора О. Мармази; завідувача кафедри наукових основ управління, доцента О. Гречаник.

Затверджено Вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди Протокол № 3 від 12.06.2020

Редакційна колегія:

Т. Бережна – кандидат педагогічних наук, вчений секретар Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти»;

О. Галус – доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії;

В. Зелюк – кандидат педагогічних наук, доцент, директор Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені М. В. Остроградського;

З. Рябова – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, управління та адміністрування Державного вищого навчального закладу «Університет менеджменту освіти» НАПН України;

А. Сбруєва – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка;

О. Деменко – кандидат юридичних наук, доцент, директор Департаменту освіти Харківської міської ради, заслужений працівник освіти України, «Відмінник освіти України».

Тексти доповідей друкуються в авторській редакції.

Модернізація управління в контексті вимог Закону України «Про освіту»: матеріали Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції; [за заг. ред. проф. Р. Черновол-Ткаченко, проф. О. Мармази, доц. О. Гречаник]. Ч. 1. — Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2020. — 425 с.

ISBN 978-966-8196-21-8

Матеріали розкривають аспекти модернізації управління закладами освіти в контексті реалізації Закону України «Про освіту», підготовки сучасних керівних кадрів, менеджерів різних сфер господарювання. На теоретико-прикладному рівні схарактеризовано сучасні підходи до управління закладами освіти різних типів і педагогічними колективами цих закладів, визначено засоби розвитку професійної компетентності педагогічних і науково-педагогічних працівників, персоналу організацій і установ. Висвітлено питання самовдосконалення керівників ЗО і педагогів, розглянуто питання професійного й особистісного розвитку педагогічних кадрів.

Видання буде корисним для здобувачів освіти менеджерських спеціальностей, керівників закладів освіти різних типів, працівників системи освіти, у т.ч. підготовки та підвищення кваліфікації керівних кадрів освіти.

ISBN 978-966-8196-21-8

© Р. Черновол-Ткаченко, О. Мармаза, О. Гречаник
© Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди,
ІПКПМО, 2020

психолого-педагогічних, предметних та спеціально-функціональних знань, умінь, відповідних особистісних якостей щодо професійної готовності та культури керівника.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Управлінська компетентність є основою та головною складовою професійної компетентності керівника. Вона забезпечує стійку здатність здійснювати системне управління закладами освіти на засадах лідерства. Модель управлінської компетентності має складну будову та охоплює когнітивну, діяльнісну та ціннісно-етичну складові.

Подальші наукові дослідження доцільно розгорнути навколо компонентів управлінської компетентності керівника сучасного закладу освіти з урахуванням його типу.

Список використаних джерел

1. Вдовиченко Р. П. Управлінська компетентність керівника школи. Харків, 2007. 112 с.
2. Кваліфікаційні вимоги до професійної діяльності педагогічних працівників : Аналітичний звіт за результатами дослідження з освітньої політики. Кн. 1,2. / ред. Г. В. Єльнікова. Київ – Черкаси, 2010.
3. Мармаза О. І. Менеджмент освітньої організації: навч. посіб. Харків, 2017. 126 с.
4. Освітній менеджмент: навч. посіб. / ред. Л. Даниленко, Л. Карамушка. Київ, 2003. 400 с.
5. Kwiatkowski S. M. Standardy kwalifikacji zawodowych – oczekiwania pracodawców. *Bezpieczeństwo Pracy*. 2006. № 3. P. 2—3.

LEADERSHIP COMPETENCE IN THE GENERAL DISCUSSION ABOUT THE EXPERT'S COMPETENCE

Polyvyana O. V.

The article analyzes various approaches of domestic and foreign scientists to issues of professional competence. On this basis, the features of the concept of "managerial competence" of the head of the educational institution are revealed, and the components of its structure are distinguished.

Keywords: *manager, educational institution, competence, professional competence, managerial competence.*

УДК 37.01.

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ

Полтавський І. А.

У статті здійснено аналіз літератури з питання індивідуалізації процесу фізичного виховання школярів. Обґрунтовано шляхи індивідуалізації фізичного виховання.

Ключові слова: *фізичне виховання, школярі, індивідуалізація.*

Постановка проблеми. Психофізичний стан підростаючого покоління характеризується низкою негативних ознак, які виявляються в зниженні рівня здоров'я дітей, збільшенні хронічних захворювань, погіршенні фізичної підготовленості, одна з причин яких – зниження рухової активності дітей і підлітків. Поширеність гіподинамії серед школярів досягла 80 %. Істотна частина причин сформованого положення визначається загальною соціально-економічною кризою в країні. На жаль, фізичне виховання, яке покликане зміцнювати здоров'я учнів, має низьку ефективність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз науково-методичної та спеціальної літератури з проблеми фізичного виховання підлітків дозволяє виявити особливості прояву аеробної й анаеробної (лактатної) продуктивності організму та якісних параметрів фізичної підготовки, з урахуванням яких визначено рівень функціональних можливостей школярів з різним соматотипом [2]; розроблено методику розподілу навчального часу для розвитку рухових здібностей школярів на уроці фізичної культури залежно від темпів їх біологічного розвитку; обґрунтовано модель та визначено мету, завдання, принципи побудови, психолого-педагогічні механізми, етапи формування якостей учнів у процесі фізичного виховання [1].

Водночас, у спеціальній літературі практично не знайдено певних програм індивідуального фізичного виховання школярів, які б могли широко використовуватися в загальноосвітніх школах, дотепер залишаються фрагментарно висвітленими багато питань урахування психофізичних особливостей під час фізичного виховання дітей.

Мета статті – провести аналіз науково-методичної та спеціальної літератури з проблем індивідуалізації процесу фізичного виховання школярів.

Виклад основного матеріалу. Рівень фізичного розвитку учнів визначається фізіологічними можливостями органів і систем організму, психічними факторами, зокрема розвитком інтелектуальних і вольових факторів. Виховання фізичних здібностей – складний, тривалий процес, в основі якого лежать два взаємопов'язаних фактори: біологічний і соціальний. Фізична підготовленість – це комплекс генетичних задатків (адаптивних потенціалів багатьох фізіологічних систем), набутих фізичних якостей і навичок – реалізованих адаптивних можливостей. Специфічність їх формування залежить від віку, рівня фізичної підготовленості, особливостей тренування, індивідуальних конституційних типів, фізичної активності учня.

Процес засвоєння будь-яких рухових дій здійснюється тоді, коли учень має міцні, витривалі і швидкі м'язи, гнучке тіло, високорозвинуті здібності управляти собою, своїм тілом, своїми рухами. Як відомо, фізична підготовленість у переважної більшості школярів є незадовільною, що створює несприятливий фон для успішного навчання, збереження здоров'я. Підвищення вимог одночасно зі збільшенням кількості навчальних предметів і навчального навантаження на фоні обмеження рухової активності, хронічного недосипання, зниження інтересу до активних занять фізичними

вправами, порушення режиму харчування, екологічно несприятливого довкілля — знижують фізичну підготовленість і працездатність учнів, стають фактором ризику виникнення хронічних психосоматичних захворювань.

Оздоровча роль фізичних вправ є загальновідомою. Регулярні заняття оздоровчою фізичною культурою підвищують енергетичний потенціал організму, фізичну тренуваність, адаптацію організму до несприятливих факторів зовнішнього середовища, які згідно з концепціями М. Амосова, Г. Апанасенка, К. Купера є основними критеріями фізичного (соматичного) здоров'я. Вони показали, що люди, які мають рівень енергетичного потенціалу не нижче 42 м/хв/кд, не страждають хронічними захворюваннями. Ця порогова величина аеробних можливостей організму визначає «безпечний» рівень здоров'я та фізичної підготовленості. Таким чином, сьогодні перед учителями фізичної культури стоїть завдання не стільки збереження здоров'я, скільки його розширення, тобто підвищення рівня здоров'я.

Дітям притаманні вікові і статеві відмінності. Поряд з цим, діти одного віку і статі мають різні здібності, які необхідно враховувати у процесі навчання і виховання. Природа індивідуальних особливостей обумовлена: біологічними причинами (вік, стать, генетично обумовлені особливості, працездатність тощо); соціальними причинами (сім'я, школа, оточення); психічними процесами (сприйняття, пам'ять, мислення, воля, характер, схильності); фізичним розвитком. Індивідуальний темп навчання – природно задана властивість, обумовлена швидкістю утворення тимчасових зв'язків у ЦНС, яка в різних дітей неоднакова, тому їм необхідний різний час та різна кількість повторень для засвоєння знань, формування рухових умінь і навичок.

Освіта має сприяти розвитку дитини. Однією з центральних проблем фізичного виховання і потужних резервів підвищення його ефективності є проблема індивідуалізації, яка обумовлена об'єктивним, органічно властивим класно-урочній системі, протиріччям між колективною формою навчання і особистісним способом засвоєння навчального матеріалу. Упровадження індивідуалізації в процес фізичного виховання залежить від того, на скільки вчителю вдасться знайти підхід до кожного учня, своєчасно виявити і допомогти перебороти тимчасові труднощі, які виникли в окремих учнів, сприяти подальшому розвитку їх здібностей. Внаслідок різної підготовленості і зацікавленості, здібностей, інтелектуальних і фізичних можливостей учнів, темпи засвоєння ними навчального матеріалу не можуть бути однаковими. Заняття фізичними вправами будуть ефективними в тому випадку, коли при їх проведенні дотримуються оптимальних для кожного учня темпів. Нав'язування учням вищих (порівняно з їх можливостями) або нижчих темпів неминуче призведе до зниження розвиваючого ефекту навчання.

Проте, єдність поглядів багатьох учених щодо важливості врахування індивідуальних особливостей учнів у фізичному вихованні далеко не завжди реалізується в освітньому процесі. Для цього є певні причини: велика

наповнюваність класів, лише два уроки в тиждень і їх коротка тривалість, методи організації діяльності на уроці, єдина програма, однакова мета, завдання, терміни навчання. Все це припадає на неоднаковий за можливостями контингент учнів, що призводить, звичайно, до трьох можливих наслідків: успішного виконання, перевиконання, недовиконання навчальних вимог.

Навчати дитину треба не того, що вона може без особливої праці засвоїти на основі свого розвитку, а того, що сьогодні їй ще не під силу, що сьогодні вона зможе зробити тільки з певною допомогою вчителя і лише завтра самостійно. Правильно організований процес фізичного виховання (з позицій принципу доступності й індивідуалізації) повинен мобілізувати резерви розвитку школяра, змусити їх працювати з таким розрахунком, щоб завтра вони стали основою самостійної пізнавальної діяльності учня і базою засвоєння нового матеріалу. Так розширюються кордони досягнутого і відбувається зростання фізичних і психічних можливостей школярів. Такий процес повинен здійснюватись постійно.

Отже, визначення індивідуальної міри доступного і пошук шляхів її реалізації треба розглядати як систему роботи вчителя, а не як епізодичну форму вирівнювання можливостей дітей. Конкретне визначення міри доступного — одна із найскладніших проблем фізичного виховання. Оптимальна міра доступного в навантаженнях, яка визначає його верхню (адаптаційну) межу, визначає повну відповідність між можливостями учня і складністю рухових завдань. Оптимальна складність завдань повинна визначатись, враховуючи можливості учнів засвоювати теоретичну інформацію (знання) й оволодівати певною структурою рухових дій, а також виявляти фізичні та психічні зусилля. Зрозуміло, що у різних дітей прояви цих можливостей різні. При цьому складність поставлених завдань залежить від суб'єктивної оцінки учнями своїх можливостей. Так, невпевненість у своїх силах підвищує ступінь складності, а впевненість суб'єктивно знижує її. Тому, у процесі фізичного виховання дуже важливо при спрощенні завдань, у випадку виникнення суб'єктивних труднощів, не втратити міру, довівши завдання до рівня, який знижує емоційний тонус і, разом з тим, — інтерес до нового.

Одночасно слід відзначити, що при розгляді питань, пов'язаних з індивідуалізацією, часто основна увага помилково приділяється роботі з відстаючими. Для вчителя важливою повинна залишатись і робота з дітьми, які випереджають у розвитку своїх ровесників. Якщо перед ними постійно не ставити щораз нових завдань, що відповідають їхньому рівню розвитку, то інтерес до занять у них падає.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Аналіз науково-методичної та спеціальної літератури з проблем індивідуалізації процесу фізичного виховання школярів виявив, що незважаючи на єдність поглядів багатьох учених щодо важливості врахування індивідуальних особливостей учнів у фізичному вихованні, далеко не завжди це реалізується в освітньому процесі. Для цього є певні причини: велика наповнюваність класів, лише два

уроки в тиждень і їх коротка тривалість, методи організації діяльності на уроці, єдина програма, однакова мета, завдання, терміни навчання. Наші подальші дослідження будуть спрямовані на пошук нових ефективних індивідуальних підходів до фізичного виховання школярів.

Список використаних джерел

1. Ареф'єв В. Г., Єдинак Г. А. Фізична культура в школі. Кам'янець-Подільський, 2002.
2. Васильчик А. Г. Науково-методичні основи програмування навчання фізичного виховання. *Теорія і методика фізичного виховання*. 2003. № 2. С. 21—26.
3. Гуменюк С. В. Виховання гуманних якостей учнів основної школи у процесі занять фізичною культурою : автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.07. Терноп. нац. пед. ун-т ім. В.Гнатюка. Тернопіль, 2009.

INDIVIDUAL APPROACH TO PHYSICAL EDUCATION OF SCHOOLCHILDREN

Poltavsky I.A.

The article analyzes the literature on the individualization of the process of physical education of schoolchildren. Ways of individualization of physical education are substantiated.

Key words: physical education, schoolchildren, individualization.

УДК 371

УМОВИ ОПТИМІЗАЦІЇ ФОРМ І МЕТОДІВ КОНТРОЛЮ ЗА ОСВІТНІМ ПРОЦЕСОМ В ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Помазан О. В.

У статті розглядаються умови оптимізації форм і методів контролю, які ймовірно сприятимуть оновленню його змісту і характеру та забезпечать прозорість і об'єктивність цього процесу.

Ключові слова: контроль, форми і методи контролю, умови оптимізації контролю.

Постановка проблеми. Розпочата модернізація освіти, пов'язана з інтеграцією в європейський освітній простір, суттєво змінює підходи до функції контролю в закладі загальної середньої освіти (ЗЗСО). І хоча контроль завжди був і залишається одним із основних напрямів діяльності керівника і його заступників ЗЗСО, його завдання змінюються у відповідності до змін сучасної освітньої парадигми. Сьогодні ми говоримо про те, що керівник ЗЗСО – це, перш за все, менеджер освіти. А тому і здійснення ним функції контролю повинно відповідати основним вимогам менеджменту.

Актуальність контролю визначається необхідністю попередження негативних тенденцій і кризових явищ; виявлення проблем і віднаходження